

Streszczenie pracy doktorskiej pt.

Swoboda działalności gospodarczej wytwórcy energii elektrycznej

Autor: mgr Marcin Marszałek

Promotor: Prof. dr hab. Zdzisław Gawlik

Główna teza dysertacji zakłada, że wytwórca nie korzysta w pełni z praw i wolności podlegających traktatowej oraz konstytucyjnej ochronie, lecz działa w otoczeniu silnie reglamentowanym, które krępuje jego swobodę działalności gospodarczej i swobodę umów. W założeniu badawczym wytwórca prezentuje się jako ważny element gwarancji bezpieczeństwa energetycznego państwa, wypełnia fragment zadań publicznych państwa, które są normatywnie powiązane z określoną kategorią celów interesu ogólnego UE i interesu publicznego oraz funkcjonalnie z polityką energetyczną państwa. Kluczowym celem pracy stało się ustalenie warunków brzegowych swobody działalności wytwórcy. Funkcjonowanie wytwórcy w złożonych uwarunkowaniach technicznych (wymagania systemu elektroenergetycznego), ekonomicznych (w warunkach konkurencji), prawnych (prawa UE i prawa polskiego, w tym orzecznictwa sądów UE oraz sądów polskich) i politycznych (aspekt podległości krajowej polityce energetycznej) wpłynęło na poszukiwanie jego sfery wolności gospodarczej na podstawie analizy instytucji właściwych unijnemu i krajowemu prawu gospodarczemu (np. swobód rynku wewnętrznego, praw i wolności ekonomicznych, reglamentacji czy regulacji) oraz stosunków cywilnoprawnych (np. swobody umów), regulujących wymianę dóbr i usług na rynku energii elektrycznej. Konieczna stała się identyfikacja i analiza typowych umów energetycznych.

Multicentryczność

i wieloaspektowość poruszonej problematyki oraz współzależność źródeł rekonstrukcji praw i obowiązków wytwórcy wpłynęły na przyjęcie, jako komplementarnych, trzech metod badawczych: interdyscyplinarnej analizy naukowej, prawnego-dogmatycznej oraz analizy pojęciowej (lingwistycznej). Wyprowadzone w toku prowadzonych badań naukowych wnioski pozwalają na stwierdzenie, że instytucja wytwórcy jest wypadkową kolizji jego interesu prywatnego oraz interesu publicznego i ogólnego, silnie zdeterminowaną celami i zadaniami państwa.

Wtwórca jest przedsiębiorcą, przysługują mu, co do zasady unijne swobody ekonomiczne i konstytucyjne prawo prowadzenia działalności oraz nienaruszalność prawa własności czy istotnie ograniczona swoboda kształtowania i wykonywania umów. Granicę praw ekonomicznych wytwórcy wyznaczają zidentyfikowane, w wyniku podjętej analizy, prawa i wolności uosabiające interes ogólny oraz interes publiczny, które można sklasyfikować według kryteriów bezpieczeństwa energetycznego, prawidłowej gospodarki energią, ochrony interesów odbiorców, w szczególności konsumentów, ochrony konkurencji, w wymiarze unijnym i krajowym, oraz ochrony środowiska. W relacji do kontrahenta wytwórcy granicę jego swobód wyznacza dodatkowo przeciwstawny interes kontrahenta, determinowany treścią zobowiązania oraz klauzulami celu społeczno-gospodarczego, zasad współżycia społecznego i ustalonych zwyczajów. Umowy energetyczne charakteryzuje niski stopień

swobody kontraktowania oraz poważne ograniczenie funkcji kształtującej. Umowy te służą głównie realizacji celów regulacji administracyjnoprawnej sektora energetycznego.

Reglamentacja działalności gospodarczej wytwórcy, w tym ograniczenie swobody umów, okazuje się jedyną, prawną i skuteczną metodą realizacji polityki energetycznej państwa – ustanawiania reguł funkcjonowania rynku i nadawania określonego kierunku przeobrażeń podsektora elektroenergetycznego.

Utrzymanie nadzoru nad dostępnością i wystarczalnością oraz ceną i jakością energii elektrycznej jest fundamentem gospodarki i warunkuje jej konkurencyjność. Równorzędnie umożliwia zaspokajanie potrzeb społecznych o charakterze ponadindywidualnym. U podstaw tych potrzeb leżą unijne i konstytucyjne prawa i wolności osobiste jednostek (zbiorowości stanowiącej o państwie), których urzeczywistnieniu służy działalność wytwórcy. Zapewnienie powszechnego dostępu do energii elektrycznej jest zadaniem państwa, któremu może być podporządkowany interes ekonomiczny wytwórcy. Kluczem do jego realizacji jest zagwarantowana w Traktacie o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej kompetencja wyłączna państwa członkowskiego w dziedzinie utrzymania porządku publicznego oraz ochrony bezpieczeństwa narodowego. Wolny, europejski wewnętrzny rynek energii elektrycznej, nawet w następstwie wzmożenia transgranicznego przepływu energii elektrycznej, nie zapewni bezpieczeństwa energetycznego Polski. Dlatego w tej kompetencji upatrywać należy prawo państwa na nałożenia na wytwórcę ograniczeń służących państwu. Ustalonymi, węzłowymi celami, jakie zostały przed wytwórcą postawione, to stworzenie warunków dla racjonalnej ceny za energię elektryczną, ochrona interesów podmiotów słabszych (czyli odbiorców) oraz realizacja polityki energetycznej państwa. Nadzór nad ich realizacją pełni państwo.

Podjęta analiza środków reglamentacji, ich granic, stopnia ingerencji w relacji do celów, których osiągnięciu mają służyć, trybu realizacji i ochrony przed nadmierną ingerencją w prawa wytwórcy wykazuje skuteczność i adekwatność ich doboru. Ograniczenia te spełniają test proporcjonalności, tak w relacji do prawodawstwa unijnego, jak i na gruncie prawa krajowego.

Przestrzeń uzewnętrznionej aktywności wytwórcy, w której zagwarantowana jest jego odrębność, jest minimalna. Na wytwórcę nałożono ograniczenia mające służyć społeczeństwu, które programowo nie pozbawiają go jednak prawa do godziwego zysku i pozyskiwania środków na rozwój, z zastrzeżeniem ponoszenia racjonalnych kosztów działalności.

Monika Mowratelc